

Educació visual i plàstica

DIBUIX ARTÍSTIC

SÈRIE DISSENYA

NIVELL
II
ESO

El quadern **Dibuix artístic II** per a l'ESO és una obra col·lectiva concebuda, dissenyada i creada al Departament d'edicions educatives de Grup Promotor / Santillana, dirigit per **Teresa Grence Ruiz i Pere Macià Arqué**.

En la realització han intervingut:

IL·LUSTRACIÓ

ARTIMAGOS

Irene Areal

Antonio Casado

Juan Carlos Carmona

Eduardo Estrada

Elías González

Pedro Guillén

Pablo Hidalgo

Francisco Solé

José M.ª Valera

TEXT

ARTIMAGOS

EDICIÓ

Gemma Comas Cortijo

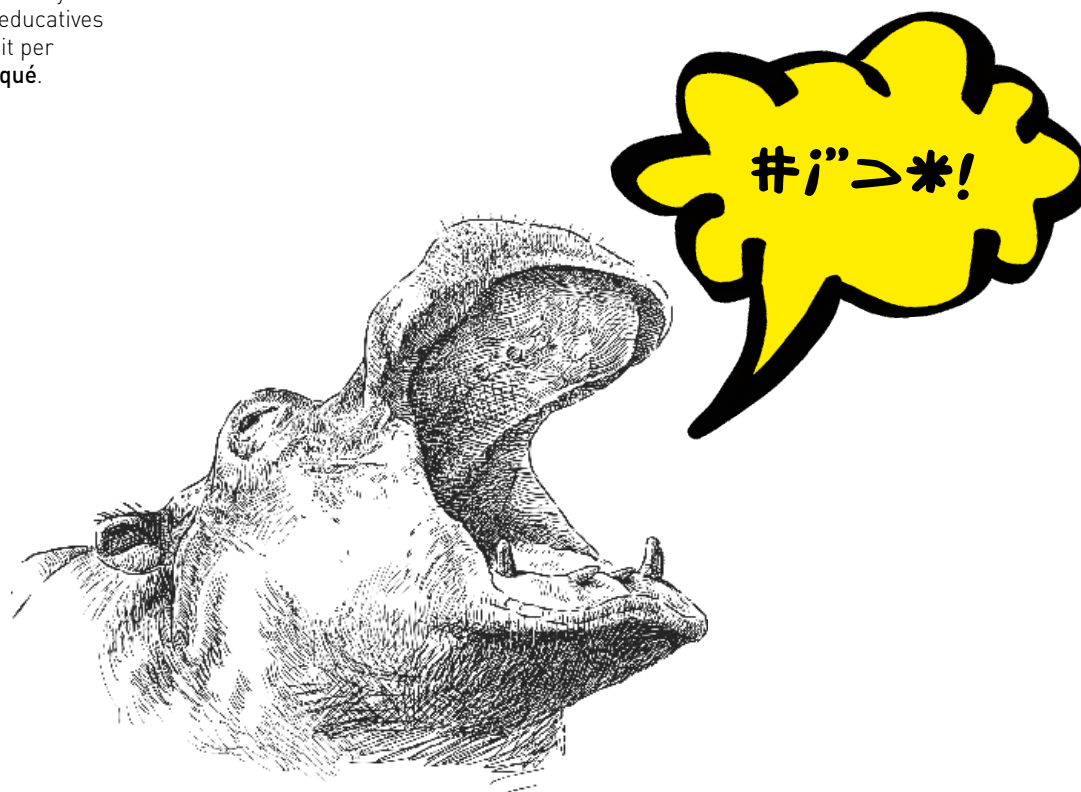
Elena Alonso Talavera

EDICIÓ EXECUTIVA

Montserrat Herrero González

DIRECCIÓ DEL PROJECTE

Lourdes Etxebarria Orella

Quadern de Dibuix artístic II ESO

Aquest quadern és una proposta pedagògica de Grup Promotor/Santillana Educació per a l'Educació Secundària Obligatòria. El llibre està organitzat en sis unitats, en les quals es desenvolupen les competències per a l'àrea de Dibuix artístic.

Cada unitat està formada pels apartats següents:

El desenvolupament del tema

En aquestes pàgines trobaràs la presentació dels continguts començant amb una guia d'observació aplicada a un model artístic o plàstic, que es complementa amb informació teòrica sobre el tema i les tècniques que es desenvolupen en la unitat.

Aquestes pàgines tenen el propòsit de fomentar la **competència artística i cultural**.

Les activitats d'aplicació i creativitat

Són exercicis per aplicar el que has après durant l'exposició dels temes.

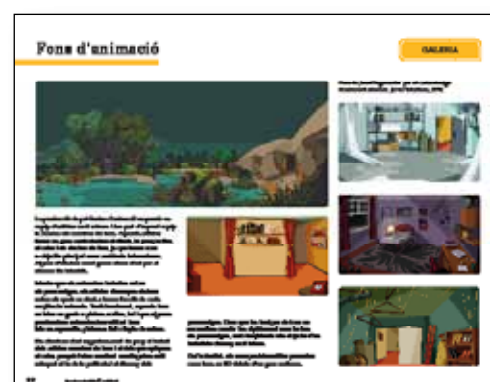
Quan facis aquestes activitats desenvoluparàs la **competència d'autonomia, iniciativa personal i l'emprenedoria**.

Les activitats de pràctica

Són exercicis en què s'expliquen pas a pas i de manera gràfica els processos de dibuix, amb l'objectiu que consolidis el que has après en l'explicació dels continguts.

Quan facis aquestes activitats desenvoluparàs la **competència d'aprendre a aprendre**.

Galeria

Està formada per reproduccions d'obres artístiques, gràfiques, plàstiques i de disseny, amb comentaris referents al tema de la unitat.

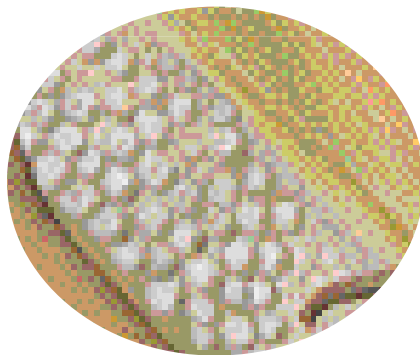
Reflexionaràs sobre els elements constitutius de l'Educació plàstica, visual i audiovisual en diferents àmbits, de manera que desenvoluparàs la **competència social i ciutadana, i la competència artística i cultural**.

Índex

	CONTINGUTS		CONTINGUTS
1 El bodegó Pàg. 4	• Dibuix de natures mortes. • Encaix d'objectes mitjançant eixos. • Ombreig amb llapis. • Encaix de proporcions. • Llums i ombres. • Composició i proporció. • Recreació de textures. • El bodegó en publicitat.	4 Ritme i mòduls Pàg. 34	• La composició modular. • Disseny de sanefes. • Elements bàsics d'un mosaic. • Disseny d'un mosaic. • Translació de circumferències. • Composició a base de circumferències. • Rotació de mòduls. • El disseny tèxtil.
2 Paisatges i interiors Pàg. 14	• La representació d'ambients. • Simplificació de tons. • Encaix de proporcions. • Textures en un espai exterior. • Textures en un espai interior. • La llum en un paisatge. • La llum en un espai interior. • Fons d'animació.	5 El còmic Pàg. 44	• Elements bàsics per crear un còmic. • La proporció en el disseny de personatges. • El detall en el disseny de personatges. • Gestos i expressions. • Elements gràfics expressius. • Enquadraments escènics. • Angles de visió. • Precedents artístics del còmic.
3 Dibuix d'animals Pàg. 24	• Dibuix del món animal. • Entonant la imatge. • Simplificació del color. • Encaix amb quadrícula. • Esquema de figures en moviment. • El dibuix de detalls. • Representació de textures. • Monstres i bèsties.	6 La comunicació visual Pàg. 54	• El llenguatge visual. • Simplificació de formes. • Disseny de senyals. • Disseny adaptat al receptor. • La iconicitat d'una imatge. • Enquadrament significatiu d'imatges. • Simbologia de les figures geomètriques. • El color en la publicitat.

Els fruits de la terra. Frida Kahlo, 1938.

Frida Kahlo (1907-1954) era una artista mexicana que utilitzava els bodegons per reflectir aspectes sobre la seva vida. Sovint pintava la fruita oberta o amb ferides, de la mateixa manera que obria o feria el seu propi cos en els autoretrats.

En aquesta obra s'aprecia l'orgull que sent per la seva pàtria, ja que selecciona amb molta cura per a l'escena alguns productes típics de la seva terra.

Observa i reflexiona.

- Què observes en la composició?
- Reconeixes els productes que hi apareixen? De quina part del món procedeixen? Si la imatge es pogués enquadrar en una estació de l'any, quina seria? Raona la resposta.
- Quins detalls fa servir l'autora per representar les diferents superfícies? El dibuix, les brillantors, el color, el tipus de pinzellada...
- Creus que algú ha col·locat els objectes de manera intencionada o estan distribuïts a l'atzar? Busca alguna simetria o ritme en la disposició dels objectes i els colors.
- De quin costat procedeix la llum? Quins detalls en l'obra et fan arribar a aquesta conclusió?
- On podries trobar aquesta obra artística? En un llibre de ciències, un museu, una sala d'estar, un fullet de supermercat, un àlbum familiar... Raona la resposta.

Dibuix de natures mortes

La natura morta o bodegó és un tipus de composició en el qual es representen elements quotidians, com ara flors, fruites, aliments, recipients, utensilis, armes, joies, teles, etc. Una característica dels bodegons és la curiosa presentació dels models que els artistes duen a terme: disposen amb tot el detall la il·luminació, la distribució equilibrada dels elements i l'entorn en què els col·loquen.

Els bodegons han tingut una gran presència en la pintura occidental, sobretot a partir del segle XVII, i constitueixen un gènere que els artistes exploren contínuament. De vegades, la disposició dels elements té una gran càrrega simbòlica i, molt sovint, ens transmet una manera de veure la vida i uns hàbits culturals determinats.

Per tractar estèticament un bodegó tenim en compte dos moments: el de la preparació del model i el de l'execució del dibuix.

Bodegó amb xirimoies. Cristóbal Toral, 1992.

Preparació del model:

- **Selecció d'objectes.** El dibuixant selecciona diversos objectes que ofereixin varietat de formes i colors. Aquests elements acostumen a tenir alguna relació entre si. Poden pertànyer, per exemple, a la mateixa temàtica, i definir-se com a bodegons de flors, de caça, de llibres...
- **Composició del conjunt.** El dibuixant agrupa els objectes com vol, però tenint en compte que hi hagi equilibri en la composició i harmonia en els colors.
- **Il·luminació del conjunt.** Es busca el tipus d'il·luminació que afavoreixi el millor resultat de l'obra. L'autor pot perseguir que les textures estiguin definides i els objectes molt contrastats, o crear un altre tipus d'atmosfera.

Execució del dibuix:

- **Encaix de les formes.** Es tracen les línies auxiliars que siguin necessàries. Es fa servir un eix de simetria al centre de la làmina, i figures geomètriques bàsiques que continguin les formes.
- **Delimitació de les zones de llum i d'ombra.** S'observa bé el model i es tracen en el dibuix línies de separació entre les zones de llum i les d'ombra.
- **Dibuix dels elements.** Es va dibuixant cada figura, però sense perdre de vista l'aspecte del conjunt. Els detalls es dibuixen al final.
- **Aplicació del color.** També es pot fer figura a figura, però tenint en compte l'entonació global del conjunt.

Materials per utilitzar en aquesta unitat:

- Llapis de grafit de duresa mitjana (HB).
- Llapis de grafit tou (3B o 4B).
- Llapis de colors i aquarel·lables.
- Goma d'esborrar.

Encaix d'objectes mitjançant eixos

PRÀCTICA

**Pas
a
pas**

1. S'encaixen les formes amb línies senzilles i es marquen les zones de llum i les zones d'ombra.

2. S'entona el conjunt.

3. Es matisa cada element amb llapis de tons més foscos que els colors de base.

Reprodueix aquest bodegó seguint els passos descrits. Encaixa les línies del dibuix amb precisió i defineix la situació de les zones de llum i d'ombra.

1. S'encaixa el dibuix marcant les formes dels objectes i les zones de llum i d'ombra.

2. S'apliquen les ombres, primer, amb tons grisos intermedis i, després, amb ratllats intensos a les zones fosques. A continuació, es difuminen les ombres amb cotó fluix o amb un drap. Per acabar, s'obtenen les brillantor amb la goma d'esborrar.

**Pas
a
pas**

Completa la figura i l'ombreig amb llapis i difumina el llapis seguint les indicacions anteriors.

Pista

Per copiar una imatge ampliada, és a dir, amb una mida diferent però la mateixa proporció, s'encaixa l'esquema dels objectes amb línies simples, sense precisar-ne els detalls i tenint en compte quins objectes són al davant i quins al darrere.

Copia el dibuix de manera que tots els elements siguin proporcionals entre si respecte de l'element ja encaixat.

Observa en el model fet amb llapis l'ús de les línies corbes per realçar la sensació de volum. Encaixa la imatge de la foto i completa l'ombreig tenint en compte les zones de llums i ombres.

Fes tres esquemes de bodegons utilitzant els mateixos objectes de l'escena, però canviant la relació de proporció entre ells. Selecciona un dels esbossos i dibuixa'l a la pàgina, aplicant color amb llapis i tenint en compte la font de llum.

Observa en el model com s'han interpretat amb retolador les textures de cada objecte per dotar-lo d'interès gràfic i diferenciar-lo de l'entorn. Fes la teva versió de les superfícies dels objectes de la fotografia. Utilitza retoladors negres de diferents gruixos.

El bodegó en publicitat

GALERIA

En l'actualitat, els bodegons són presents en diferents disciplines artístiques, com ara la fotografia. Són un recurs utilitzat amb freqüència en campanyes publicitàries. En un bodegó publicitari, tot està al servei de l'objecte: la composició, el color, la il·luminació... L'objecte es converteix en protagonista: es mostra sense defectes i s'embelleix amb filtres i altres trucs fotogràfics perquè resulti desitjable al consumidor.

1. L'abundància i l'excés s'associen amb la sensació de felicitat i, per això, alguns bodegons són recarregats i arriben a ocupar tota l'escena. El punt de vista des de dalt permet tenir una visió global i completa dels objectes, com si no hi hagués res per amagar i tot fos pur. Sentits com ara el tacte, el gust i l'olfacte es recreen visualment en els anuncis d'aliments, objectes de regal, cremes, perfums...

2. De vegades, el producte es veu acompanyat per objectes inusuals i impossibles, com la rosa blava de l'anunci de colònia. Al seu costat, el producte es converteix en un objecte únic i irrepetible.

3. Els envasos i les ampolles apareixen llents, brillants i amb centelleigs daurats; el propòsit és transmetre prestigi i qualitat. En aquest cas, les ampolles d'oli es col·loquen en un escenari tradicional que contagia el producte del caràcter artesanal i natural que es pretén transmetre.

4. La composició ajuda a fer que el producte es constitueixi al centre de la mirada i s'acosti a l'espectador. De vegades, l'espai és envaït per la il·luminació, i això fa la impressió que l'objecte té una font d'energia secreta, una aura sobrenatural.

Selecciona quatre objectes que puguis trobar al bany (pots, sabó, pinta, colònia...). Col·loca'ls i il·lumina l'escena procurant que sigui al màxim d'atractiva possible per al consumidor. Dibuixa i pinta el bodegó.